Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь
______________ А. І. Жук
29.12.2012
Рэгістрацыйны № ТД-D.2../тып.

ГІСТОРЫЯ СЛАВЯНСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ КРЫТЫКІ

Тыпавая вучэбная праграма
для ўстаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці
1-21 05 04 «Славянская філалогія»

УЗГОДНЕНА
Старшыня Вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі
______________ ... Кароня
12.04.20..

УЗГОДНЕНА
Начальнік Упраўлення вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
______________ С.І. Раманюк
29.12.2012

Прарэктар па вучэбнай і выхаваўчай рабоце Дзяржаўнай установы адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы»
______________ В.І. Шупляк
25.10.2012

Эксперт-нормакантралёр
______________ Н.В. Віннічук
25.10.2012

Мінск 2012

СКЛАДАЛЬНІКІ:

І.А.Чарота – загадчык кафедры славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта, доктар філалагічных навук, прафесар;
А.У.Вострыкава – дацэнт кафедры славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;
Т. В. Кабржыцкая – дацэнт кафедры славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;
М.М. Хмяльніцкі – дацэнт кафедры славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;
С.М.Дварэцкая – выкладчык кафедры славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С.С.Лаўшук, доктар філалагічных навук, прафесар, галоўны навуковы супрацоўнік дзяржаўнай навуковай установы "Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі;

кафедра беларускай літаратуры ўстановы адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф.Скарыны".

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

кафедрай славянскіх літаратур філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта, пратакол № 6 ад 10 лютага 2012 г.;

навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага універсітэта, пратакол № 4 ад 30 сакавіка 2012 г.;

навукова-метадычным саветам па філалагічных спецыяльнасцях Вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі, пратакол № 4 ад 14 сакавіка 2012 г.

І. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Праграма па дысцыпліне «Гісторыя славянскай літаратурнай крытыкі» складзена з улікам патрабаванняў адукацыйнага стандарта і тыпавога вучэбнага плана па спецыяльнасці 1 – 21 05 04 «Славянская філалогія».

Аднак яна можа зацікавіць магістрантаў, аспірантаў і выкладчыкаў розных гуманітарных дысцыплін, шырокае кола даследчыкаў увогуле.

Прадметам вывучэння ў дадзеным выпадку з'яўляецца літаратурная крытыка як унутраная неабходнасць і аб'ектыўная заканамернасць станаўлення канкрэтных славянскіх літаратур у сувязі з гістарычнымі, сацыяльна-палітычнымі і культурнымі ўмовамі адпаведных краін.

У межах прапанаванага курса прасочваецца эвалюцыя літаратурнай крытыкі – ад першых спроб асэнсавання з'яў літаратуры да сучаснага стану літаратурна-крытычнай думкі – канкрэтнай славянскай краіны. Адлюстроўваюцца вызначальныя тэндэнцыі развіцця крытыкі і літаратуразнаўства той ці іншай краіны з улікам як непасрэдна прац крытыкаў і даследчыкаў літаратуры, так і пэўнага роду твораў значнейшых пісьменнікаў.

Мэта курса – даць студэнтам-славістам уяўленне пра літаратурную крытыку, метадалагічныя асновы гэтай дысцыпліны, а таксама асноўныя жанры літаратурна-крытычнай творчасці. Ставяцца **задачы** вызначыць асноўныя перыяды станаўлення і развіцця літаратурнай крытыкі славянскіх краін; акрэсліць важнейшыя агульнатэарэтычныя і праблемна-тэматычныя аспекты; выявіць адметнасць літаратурнай крытыкі асобных славянскіх краін (адпаведна абранай спецыяльнасці).

Прапанаваны курс **звязаны з такімі дысцыплінамі**, як«Гісторыя замежнай літаратуры»,«Гісторыя сусветнай літаратуры», гісторыя літаратуры асобных славянскіх краін адпаведна абранай спецыяльнасці,« Гісторыя славянскіх літаратур».

Інфармацыйны змест праграмы прадугледжвае модульнасць навучання, што робіць яе максімальна зручнай у карыстанні.

У выніку вывучэння дысцыпліны «Гісторыя славянскай літаратурнай крытыкі» **студэнты павінны ведаць:**

- адрозненні паміж літаратуразнаўчай навукай і крытыкай;
- асноўныя літаратурна-крытычныя жанры, іх паэтыку і стылістыку;
- шляхі развіцця літаратурнай крытыкі славянскай супольнасці;
- нацыянальную спецыфіку станаўлення літаратурнай крытыкі ў асобна ўзятых славянскіх краінах;
- метады і прынцыпы эстэтычнага аналізу і аб'ектыўнай ацэнкі літаратурнага твора;
- значнейшыя дасягненні славянскіх крытыкаў і даследчыкаў літаратуры;
- канкрэтныя літаратурна-крытычныя працы, прысвечаныя асабліва важным праблемам.

Студэнты павінны ўмець:

- акрэсліваць і характарызаваць асноўныя перыяды фарміравання літаратурнай крытыкі ў славянскіх краінах;
- выяўляць агульнае і адметнае ў развіцці літаратурна-мастацкай крытыкі славянскіх краін;

- ацэньваць сутнасныя асаблівасці літаратурна-крытычнай думкі і адпаведнай метадалогіі;
- аналізаваць літаратуразнаўчыя і крытычныя публікацыі;
- рознааспектна і аб'ектыўна ўспрымаць працэс літаратурнай творчасці, а таксама канкрэтныя літаратурныя творы;
- самастойна выкарыстоўваць дасягненні славянскай літаратурнай крытыкі ў навукова-даследчыцкай і педагагічнай практыцы.

Формы і метады, якія ўжываюцца ў вучэбным працэсе:

- тэарэтыка-інфармацыйныя метады навучання;
- праблемнае навучанне (даследчыцкія метады, праблемны выклад матэрыялу);
- камунікатыўныя тэхналогіі, заснаваныя на актыўных формах і метадах навучання (дыскусія, круглы стол, даклад альбо паведамленне);
- гульнявыя тэхналогіі (ралявыя гульні).

Самастойная работа студэнтаў абавязкова ўключае напісанне рэцэнзій на мастацкія тэксты.

У адпаведнасці з аб'ёмам, задачамі кожнага канкрэтнага курса выкладчык і студэнт маюць магчымасць выбраць з прапанаванага шэрагу літаратурна-крытычных і літаратуразнаўчых матэрыялаў працы, якія з'яўляюцца найбольш істотнымі, паказальнымі, важкімі для асэнсавання працэсаў, з'яў, тых ці іншых літаратурных фактаў.

Агульная колькасць гадзін, якая адводзіцца на вывучэнне дысцыпліны «Гісторыя славянскай літаратурнай крытыкі» згодна з тыпавым вучэбным планам, складае **50 гадзін**.

Прыкладнае размеркаванне часу па відах заняткаў: лекцый – 18 гадзін, практычных заняткаў – 16 гадзін. Агульная колькасць аўдыторных гадзін – 34.

II. Прыкладны тэматычны план

№ п/п	Раздзелы	Колькасць аўдыторных гадзін		
		усяго	лекцый	практычных заняткаў
1.	Літаратурная крытыка і літаратуразнаўчая навука. Метадалагічныя асновы дысцыпліны. Асноўныя жанры крытычных работ.	6	4	2
2.	Вытокі і этапы развіцця літаратурнай крытыкі ў канкрэтнай славянскай краіне (згодна з абранай спецыяльнасцю); нацыянальная спецыфіка.	10	8	2
3.	Агульнаславянскі кантэкст развіцця літаратурнай крытыкі. Розныя аспекты міжлітаратурных кантактаў: роля крытыкі.	6	4	2
4.	Найбольш значныя крытыкі славянскай краіны (зыходзячы з абранай спецыяльнасці).	12	2	10

III. ЗМЕСТ ПРАГРАМЫ

1. Літаратурная крытыка і літаратуразнаўчая навука. Метадалагічныя асновы дысцыпліны. Асноўныя жанры крытычных работ.

Розныя інтэрпрэтацыі паняцця “літаратурная крытыка”. Літаратурная крытыка – навука – літаратурна-мастацкая творчасць – публіцыстыка. Узаемадзеянне крытыкі з літаратуразнаўствам і з тэорыяй літаратуры ў прыватнасці. Асаблівасці выкарыстання крытыкай тэарэтычных ведаў.

Гісторыя развіцця тыпаў літаратурнай свядомасці ад старажытнасці да нашых дзён.

Сучаснае стаўленне да крытыкі як да складовай часткі літаратуразнаўства. Удзел крытыкаў у фарміраванні новых тэарэтычных кірункаў, а таксама ў пераасэнсаванні значнасці ранейшых школ і метадаў. Перыяды актыўнага ўплыву крытыкі на развіццё славянскіх нацыянальных літаратур.

Метадалагічныя асновы дысцыпліны. Асноўныя жанры крытычных работ. Крытыка як каталізатар развіцця пэўных тыпаў мастацкага мыслення. Канкрэтныя спосабы ўвасаблення эстэтычных канцэпцый. Дыяпазон функцый літаратурнай крытыкі.

Праблема суадносін асабістых поглядаў крытыка і аб’ектыўнасці яго меркаванняў. Роля і месца крытыка ў літаратурнай, агульнакультурнай і грамадскай сферах.

2. Вытокі і этапы развіцця літаратурнай крытыкі ў канкрэтнай славянскай краіне (згодна з абранай спецыяльнасцю); нацыянальная спецыфіка

Гісторыя балгарскай літаратурнай крытыкі

Спецыфічныя задачы і функцыі літаратурнай крытыкі ў параўнанні з літаратуразнаўствам. Асаблівасці эвалюцыі літаратурнай крытыкі ў розныя перыяды гісторыі ў розных нацыянальных асяроддзях.

Літаратурная свядомасць балгар ад старажытнасці да сучаснасці.

Вытокі, асноўныя заканамернасці і асаблівасці развіцця балгарскай літаратурнай крытыкі. Яе перыядызацыя.

Зараджэнне ўласна літаратурнай крытыкі – сярэдзіна XIX стагоддзя. Своеасаблівасць літаратурнага працэса ў Балгарыі 1850-60-х гадоў. Роля і асноўныя задачы крытыкі на гэтым этапе. Заслугі першых балгарскіх крытыкаў (Петка Славейкава, Т. Іканомава, Г.Ракоўскага) у сцвярджэнні дэмакратызму і рэалізму.

Асаблівае значэнне 70-х гадоў XIX стагоддзя ў гісторыі балгарскай літаратуры і крытыкі. Росквіт прагрэсіўнага перыядычнага друку, навуковай літаратуразнаўчай, эстэтычнай тэарэтычнай і літаратурна-крытычнай думкі ў Балгарыі.

Роля Х.Боцева, Л.Каравелава, В.Друмева, Н.Бончава ў стварэнні літаратурнай крытыкі новага кшталту.

Асаблівасці літаратурнага жыцця Балгарыі пасля Вызвалення (1878 г.). Задачы і функцыі літаратурнай крытыкі 80-х – 90-х гг. XIX стагоддзя. Грамадска-культурныя умовы ў краіне. Важнейшыя тэндэнцыі развіцця літаратуры, мастацтва, эстэтыкі. Творчая і культурна-грамадская дзейнасць І.Вазава, З.Стоянава і А.Канстанцінава. Перыядычныя выданні гэтых гадоў.

З'яўленне ў Балгарыі марксісцкай крытыкі. Яе памкненні, дасягненні і памылковыя ўстаноўкі. Літаратурна-крытычная дзейнасць Д.Благоева.

Літаратурны працэс 1900 – 1918 гадоў і яго выяўленны ў ідэйна-эстэтычнай барацьбе. Мадэрнізм і рэалізм. Размежаванне сіл у літаратурнай і мастацкай крытыцы. Удзел у гэтай барацьбе перыядычных выданняў як свайго роду трыбун.

К.Крысцев, значэнне яго дзейнасці. Пенча Славейкаў як крытык. Літаратурна-крытычныя творы І.Шышманава. Роля і месца Б.Пенева ў развіцці балгарскай літаратурнай крытыкі.

Літаратурныя дыскусіі першых дзесяцігоддзяў XX стагоддзя, іх удзельнікі.

Балгарская літаратурная крытыка перыяду паміж дзвума сусветнымі войнамі. Унутраная перыядызацыя гэтага часу (1918 – 1923 гг.; 1925 – 1934 гг.; 1934 – 1941 (1944) гг.).

Перыяд 1918 – 1923/25 гадоў. Дзве тэндэнцыі ў развіцці балгарскай эстэтыкі і крытыкі. Барацьба паміж мадэрнізмам і рэвалюцыйнай літаратуры. Перыядычныя выданні – арэна вострай ідэалагічнай барацьбы. Сутнасць поглядаў «буржуазных» (В.Васілеў, І.Радаславаў) і «прагрэсіўных» крытыкаў (Д.Благоеў, Т.Паўлаў, Г.Бакалаў).

1925 – 1934 – гады рэакцыі, сцвярджэння фашызму ў Балгарыі. Своеасаблівасць гэтага перыяду. Ідэйна-палітычныя, філасофскія і эстэтычныя супрацьстаянні, іх рэзананс у літаратурнай крытыцы. Роля перыядычных выданняў у ідэйна-эстэтычнай барацьбе. Новая пралетарская літаратура ў ацэнках балгарскай крытыкі. Літаратурна-крытычная дзейнасць А.Златарава, А.Балабанава, Б.Митава.

1934 – 1941(44): гістарычны перыяд з палярным размежаваннем грамадскіх сіл у краіне. Два фронты ў літаратуры і крытыцы. Т.Паўлаў, яго ўплыў на развіццё літаратуразнаўча-тэарэтычнай і літаратурна-крытычнай думкі ў Балгарыі. Яго пазіцыі з пункту гледжання сучаснасці.

Балгарская літаратурная крытыка пасля 1944 года. Перыядызацыя гэтай эпохі: 1944 – 1948 гг.; 1948 – 1956гг.; 1956 – 1989гг.; 1989 г. – нашы дні.

Складанасць грамадска-палітычнай сітуацыі ў краіне, усталяванне таталітарнага рэжыму. Своеасаблівая “культурная рэвалюцыя”. Значэнне

літаратуры і мастацкай крытыкі ў ёй. Роля Балгарскай камуністычнай партыі і яе правадыра Г.Дзімітрава пры ажыццяўленні партыйнай палітыкі ў галіне культуры, літаратуры і мастацтва. Літаратуразнаўчая і літаратурна-крытычная дзейнасць П.Данчава, П.Зарава, Я.Молхава.

Драматызм перыяду 1948 – 1956 гадоў у сувязі з разгортваннем "сацыялістычнага будаўніцтва". Насаджэнне прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму ў літаратуры і мастацтве ўвогуле. Поспехі і хібы балгарскай літаратуры гэтага перыяду.

1956 – 1989: «Красавіцкая адліга», абнаўленчыя працэсы ў грамадскім і культурным жыцці, у літаратуры і крытыцы. Наватарскія ўласцівасці балгарскай літаратуры канца 1950-х і 1960-х гадоў. Асноўныя тэндэнцыі развіцця мастацтва слова ў 1960 – 80-я гады. Задачы, функцыі і вынікі функцыянавання афіцыйнай крытыкі ў балгарскім грамадстве.

Значны плён развіцця літаратурнай тэорыі і крытыкі ў Балгарыі (М.Нікалаў, Т.Жэчаў, П.Зараў, Е.Каранфілаў, Н.Георгіеў і інш.).

Удакладненне ацэнак нацыянальнай літаратурнай спадчыны ў працах крытыкаў П.Дзінекава, Г.Цанева, М.Арнаудава, Б.Ангелава. Перыядычныя выданні гэтага часу і рэальнае развіццё літаратурнай крытыкі.

Балгарская літаратурная крытыка пасля 1989 года. Асноўныя тэндэнцыі развіцця яе на сучасным этапе. Неадназначнасць у выбары арыенціраў, крытэрыяў ацэнак. Літаратурна-крытычная дзейнасць С.Ігава, С.Чолевай, Г.Гаспадзінава і інш. Задачы і перспектывы літаратурнай крытыкі ў сучаснай Балгарыі.

Гісторыя польскай літаратурнай крытыкі

Перадумовы станаўлення і развіцця польскай літаратурнай крытыкі. Патрабаванні да мастацкага твора ў часы Рэнесансу і Барока. Працы М.К.Сарбеўскага пра паэтыку літаратурнага твора. Тэорыя класіцызму ў "Мастацтве вершаскладання"(1788) Ф.К. Дмахоўскага.

Адметнасць развіцця літаратурнай крытыкі ў перыяд польскага Асветніцтва (сярэдзіна XVIII-пачатак XIX ст.). Агляд тагачаснай перыёдыкі. Літаратурна-крытычная дзейнасць І.Красіцкага, А.Нарушэвіча, Ст.Трэмбэцкага, Ст.Вянгерскага, Фр.Карпінскага і інш. Станіслаў Костка Патоцкі пра тэорыю і задачы літаратурнай крытыкі ў артыкуле "Разважанні аб асновах крытыкі і яе неабходнасці ў нас" (1811).

Літаратурна-крытычная палеміка ў перад-і рамантычны перыяды: Казімеж Брадзінскі "Аб класічнасці і рамантычнасці" (1818), Ян Снядэцкі "Аб творах класічных і рамантычных" (1819). Праблемы развіцця нацыянальнай літаратуры ў працах Маўрыцы Махнацкага ("Аб польскай літаратуры ў 19 ст." і інш.). Мастацкая практыка і літаратурна-крытычныя разважанні Адама Міцкевіча, яго "Курс лекцый аб славянскіх літаратурах", прачытаных у Колеж дэ Франс (1840-1844 гг.), як спроба сінтэтычнага погляду на літаратуры краін славянства. Працы Міхала Грабоўскага.

Літаратурная крытыка і грамадска-эстэтычная дыскусія ў перыяд пазітывізму. Аляксандр Свентахоўскі як літаратурны крытык, рэдактар і выдавец. Яго погляды на задачы літаратуры ў праграмных працах "Публічнае меркаванне", "Традыцыя і гісторыя адносна прагрэсу", "Мы і вы" і інш. Артыкул Элізы Ажэшкі "Некалькі заўваг аб рамане" (1866). Тэндэнцыйны раман. Гісторыка-літаратурнае значэнне працы Элізы Ажэшкі "Аб раманах Томаша Ежы" (1879). Уклад пісьменніцы ў сцвярджэнне і развіццё рэалістычных прынцыпаў у польскай літаратуры.

Спадчына крытыкаў-пазітывістаў П.Хмялеўскага і А.Бэма. Літаратурны штотыднёвік "Вандроўнік". Працы А.Сегетынскага і Ст.Віткевіча, іх погляды на ролю і задачы пісьменніка, крытыкі. Літаратурна-крытычныя дыскусіі пра месца і ролю гістарычнага рамана, натуралістычнай прозы ў літаратуры Польшчы другой паловы XIX стагоддзя. Пісьменніцкая крытыка (В.Гамуліцкі, М.Канапніцкая і інш). Водгукі польскай крытыкі 60-80-х гг. на творчасць рускіх рэалістаў.

Польская літаратурная крытыка памежжа XIX-XX стагоддзяў. Перагляд эстэтычных арыенціраў і пошукі новых творчых даляглядаў. Літаратурна-крытычная палеміка аб ролі і шляхах нацыянальнай літаратуры на старонках часопісаў "Świat", "Życie", "Krytyka", "Chimera", "Muzejon" і інш. Цыкл артыкулаў Артура Гурскага як маніфест мастацтва пераходнай эпохі. Мадэрнісцкая плынь "Маладая Польшча" ("Młoda Polska"): трактоўка тэрміна, ідэйна-эстэтычная барацьба, унутраная перыядызацыя. Тэарэтыкі і прапагандысты "Маладой Польшчы": Зенон Пшэсмыцкі (Мірыям), А.Грушэцкі, Ст.Шчэпаноўскі і інш. Прафесіяналізацыя працы пісьменніка і літаратурнага крытыка, фарміраванне новых кірункаў і жанраў у польскай літаратурнай крытыцы к.XIX-пач.XXст.

Station Станіслаў Пшыбышэўскі як літаратурны крытык, тэарэтык і практык "Маладой Польшчы". Прапаганда канцэпцыі чыстага мастацтва. Ідэйная скіраванасць яго артыкулаў ("За новае мастацтва", "Confiteor", "Аб драме і сцэне" і інш). Папулярнасць Ст.Пшыбышэўскага на радзіме і за мяжой, у тым ліку славянскіх краінах. Уплыў Пшыбышэўскага на светапогляд ранняга Я.Купалы.

Асноўныя палажэнні літаратурна-крытычных прац І.Матушэўскага ("Славацкі і новае мастацтва"(1902)), Ст.Бжазоўскага ("Сучасная літаратурная крытыка" (1907), "Легенда Маладой Польшчы" (1910)), К.Іжыкоўскага ("Чын і слова" (1913)) і інш. Погляды на літаратуру Мар'яна Здзяхоўскага, заснавальніка "Славянскага клуба" і яго друкаванага органа ("Świat Słowiański"), аўтара звыш дваццаці манаграфій, заснавальніка польскай кампаратывістыкі і славістыкі.

Погляды на сучасны раман А.Патоцкага, М.Камарніцкай, Ст.Жэромскага і інш.

Часопісы і творчыя аб'яднанні 20-х гг. Новыя тэорыі і канцэпцыі ў польскай літаратуры і іх асэнсаванне тагачаснай крытыкай. Літаратурна-крытычная дзейнасць Т.Бой-Жаленскага, А.Гжымалы-Сядзецкага,

З.Васілеўскага, А.Ортвіна, Я.Ларэнтовіча, В.Гожыцы, С.Бачыньскага, Л.Паміроўскага, В.Завадзінскага, К.Чахоўскага і інш. Высокі ўзровень прафесіяналізму польскіх крытыкаў, іх увага да дасягненняў замежнай літаратуры і крытыкі. Марксісцкая крытычная думка на гэтым этапе (А.Ставар, І.Фік, Б.Міцінскі і інш.)

Паэтычныя суполкі і іх прадстаўнікі ("Скамандар", "Квадрыга", "Кракаўская Авангарда", "Жагары", фармізм і інш). Авангардысцкія плыні ў польскай паэзіі 20-30-ых гг. Эстэтычныя і літаратурна-крытычныя пошукі А.Стэрна, Б.Ясеньскага, Т.Пайпера, Ю.Пшыбося, Ю.Чаховіча, К.Галчыньскага,Ч.Мілаша і інш.

Авангардызм у прозе 20-30-ых гг. Канцэпцыя формы ў тэорыі і практыцы Бруна Шульца і Вітальда Гамбровіча.

Канцэпцыя новага тэатральнага мастацтва і драмы абсурду Станіслава Ігнацы Віткевіча. Асэнсаванне паняцця гратэску ў яго працах.

Польская літаратурная крытыка другой паловы XX стагоддзя.

Сацыяльна-палітычная сітуацыя ў Польшчы пасля 1945 г. Культурнае жыццё ў краіне. Дынаміка развіцця літаратурна-крытычнай перыёдыкі ў гэты перыяд. Характар дыскусій пра шляхі развіцця літаратуры. Тэндэнцыйнасць тагачаснай літаратурна-крытычнай думкі ў краіне. Польскі асяродак за мяжой. Нацыянальнае прыгожае пісьменства і літаратурная крытыка другой паловы 20 стагоддзя: унутраная перыядызацыя, тэндэнцыі, асноўныя прадастаўнікі.

Жанрава-тэматычная разнастайнасць польскай прозы 1956-1980 гг. і асэсаванне яе здабыткаў польскай крытыкай. Феномен літаратуры "інтэлігенцкіх разрахункаў". Літаратурна-крытычны аналіз нацыянальнай спецыфікі і дасягненняў польскай драматургіі 1956-1980 гг. "Пакаленне-68" у польскай літаратуры і крытыцы.

Усталяванне ваеннага становішча ў Польшчы (13 снежня 1981 г.). Дзейнасць "Салідарнасці". Прысуджэнне Нобелеўскай прэміі Чэславу Мілашу (1980). Інтэлігенцыя і ўлада. Літаратура, якая выдавалася афіцыйна. Нелегальная літаратура (самвыдат). Творы, выдаваемыя за мяжой. Адметнасць развіцця крытыкі на гэтым этапе. Палітычны раман у польскай літаратуры. Адлюстраванне падзей першай паловы 80-ых у польскай літаратуры. Перавага мастацка-дакументальных жанраў (эсэ, дзённікі, мемуары, рэпартажы).

Польская літаратура 90-ых: асноўныя мастацкія тэндэнцыі, прадстаўнікі. Дзейнасць групы "bruLion". Літаратурна-крытычная палеміка. Проза і крытыка маладой генерацыі (П.Хюлле, А.Балецкая, Т.Трызна, В.Такарчук, М.Туллі, М.Беньчык, Е.Пільх, Я.Рудніцкі, М.Грэткоўская, А.Стасюк).

Постмадэрнісцкія тэндэнцыі ў польскай літаратуры і іх асэнсаванне крытыкай памежжа XX-XXIстст.

Пісьменніцкая крытыка ў другой палове XX стагоддзя. М.Белашэўскі, Т.Новак, С.Бараньчак, С.Лем, Л.Кручкоўскі, Т.Канвіцкі, Э.Бальцэжан і інш.

Перыядычныя літаратурна-крытычныя выданні другой паловы XX-пач.XXI стст. У Польшчы.: "Biuletyn Polonistyczny", "Twórczość", "Pamiętnik Literacki", "Ruch Literacki", "Znak", "Teksty", "Teksty Drugie", "Zagadnienia

Rodzajów Literackich”, “Zeszyty Literackie” і інш. Месца і роля “Культуры” Е.Гедройця. Спрэчкі аб феномене масавай літаратуры. Выданні, прысвечаныя развіццю беларускай літаратуры, польска-беларускім узаемасувязям. Развіццё польскай літаратурнай крытыкі памежжа XX-XXI стагоддзяў: працы Е.Квяткоўскага, М.Жмігродзкай, М.Яніян, Х.Маркевіча, К.Выкі, Ю.Кжыжаноўскага, Я.М.Рымкевіча, М.Сталя, Р.Пшыбыльскага, З.Швяйкоўскага, А.Хутнікевіча, Т.Макавецкага, Е.Пільха і інш.

Гісторыя сербскай літаратурнай крытыкі

Да пытання перыядызацыі сербскай літаратуры, літаратуразнаўчай і літаратурна-крытычнай думкі. Асноўныя этапы, вехі.

Багаслоўе (перш за ўсё – тлумачэнні Свяшчэннага Пісання) як неадменнае апірышча стаўлення да славеснасці. Вызначальныя акалічнасці: філалагічныя веды сербаў, як і астатніх славян праваслаўнага веравызнання, на працягу X–XVII стст. складваліся і выкарыстоўваліся пераважна ў тэалагічнай, рэлігійнай сферы, галоўным чынам пры засваенні візантыйскай духоўна-культурнай спадчыны, у прыватнасці – адаптаванні, удасканальванні літургічных, гімнаграфічных і агіяграфічных тэкстаў; паэтыка і рыторыка таксама прадвызначаліся станам царкоўнага прапаведніцтва – гамелетыкі; перапісванне і друкаванне кніг здзяйснялася пераважна ў манастырах; і летапісаннем займаліся больш за ўсё манахі.

Абумоўленасць культуры і літаратуры сербаў драматызмам іх гісторычнага лёсу (пяцістагоддзевае асманскае іга, а з другога боку – залежнасць ад Аўстрыі; пагрозы асіміляцыі; вымушаныя масавыя перасяленні; шматлікае рассеянне). Значнейшыя сербскія асяродкі пісьменства і кніжнасці ў XII-XV (манастыры Студзеніца, Хіландар, Мілешава, Дэчаны, Печская патрыяршыя) і XVI-XVIII (Фрушкагорскія манастыры, Рача, Срэмскія Карлаўцы, Вена, Венецыя) стагоддзях.

Кіпрыян Рачанін, аўтар кнігі “*Букваръ или наука детем и юном*» (1717, хадзіла ў спісах, надрукавана ў 1872 г.), якая прызначалася не толькі для спасціжэння азоў пісьменнасці, але змяшчала і розныя тэксты духоўнага зместу, павучальныя выказванні, а таксама правілы вершаскладання, апісанне сербскай метрыкі.

Асаблівасці зараджэння ў сербскай духоўна-культурнай прасторы ўласна літаратурнай крытыкі. Знешнія (заходнееўрапейскія і рускія) ўплывы на яе развіццё. Творы С.Яворскага, Ф.Пракаповіча, І.Галятоўскага, І.Капінскага, С.Полацкага ў Сербіі. Усходнеславянскае барока і сербскае мастацтва ўсіх родаў. Лаціна-славянская школа ў Срэмскіх Карлаўцах. Асветная і літаратурная дзейнасць Эмануіла Казачынскага.

Распаўсюджанне як філасофскіх, так і мастацкаэстэтычных ідэй рацыяналізму і Асветніцтва.

Перыядычны друк сербаў у другой палове XVIII стагоддзя. “*Славено-сербскій Магазинъ, то есть собраніе рахныхъ сочиненій и преводовъ, къ пользе*

и увеселенію служащихъ" (1768, Венецыя) Захарыі Арфеліна – часопіс з праграмай літаратурнага развіцця і наогул асветы, з аглядам кніг сербскіх; "*Сербскія повседневнія навіны*" (Вена, 1791-92) "*Славенно-сербскія ведомости*" (1792-94). Сербскае кнігадрукаванне ў розных кутках свету (Вена, Венецыя, Будзім, Пешт, Трыест, Лейпцыг, Масква, Харкаў).

Значэнне творчасці Дасітэя Абрадавіча. Яго артыкул „*Пра густ*» – першы сербскі тэкст уласна эстэтычнай праблематыкі, "*Парады здаровага розуму*", "*Прадмова пра байкі*".

Асаблівасці праяў *класіцызму, сентыменталізму, перадрамантызму* і *рамантызму* ў сербскай літаратуры. Асэнсаванне гэтых плыняў і прыгожага пісьменства наогул (Ёван Субоціч "*Наука о србском стіхотворству*» (1845), Паўле Соларыч "*Напамін кніжны*"). Перыяд рацыяналістычнай эстэтыкі і дыдактычнай крытыкі. Прадмова *Ёвана Хаджыча* да выкананага ім перакладу – "*К. Орація Флакка о стихотворству книга*" (1827) і кніга "*Духъ народа србскогъ*» (1858).

Джорджа Магарашавіч "*Духъ списанія Доситеевых*" (1830), «*Писма философа*» (1828-29) – «асаблівасці народа, спосаб яго мыслення і адчування, яго сапраўдны характар".

Джорджа Малеціч, аўтар кніг "*Тэорія поэзіе*" (1854) і "*Реторика*" (1856), выдавец часопіса "*Подунавка*", у якім была адкрыта рубрыка "Публічнае меркаванне" (пазней перайменавана: "Карэспандэнцыя") з публікацыяй меркаванняў пра літаратурныя творы, якія дасылаліся ў рэдакцыю.

Сербскі нацыянальна-вызваленчы рух і новыя гарызонты культуры. Цікавасць замежнага свету (у асобах А.Форціса, Ё.Гердэра, І.В.Гётэ, братоў Грым, Ш.Надзье, П.Мэрымэ, В.Скота, А.Міцкевіча, А.Пушкіна і інш.) да народнай паэзіі сербаў. Уздым нацыянальнай самасвядомасці дзякуючы ўсведамленню значнасці яе. Актуалізацыя фальклорнай спадчыны і эпас барацьбы за вызваленне пачатку XIX ст. Сцвярджэнне народнай мовы ў якасці літаратурнай. "*Књижевни договор*" 1850 года. Агульны югаслаянскі кантэкст развіцця культуры, літаратуры, мастацтва і эстэтыкі.

Роля Вука Караджыча (1787- 1864) як літаратурнага крытыка. Яго рэцэнзіі на кнігі Мілавана Відакавіча "Самотны юнак" і "Любамір у Елісіуме", на паэму Л.Мушыцкага "Голас народалюбца", артыкулы «*Сербы ўсе і ўсюды*» (1815) (1817), палеміка з Ё.Хаджычам.

Першыя навукова-асветныя, культурныя и літаратурныя суполкі (*Матица Српска, Друштво љубитеља књижевства српског, Српско књижевно друштво, Друштво српске словесности*), тэатры, бібліятэкі. Станаўленне перыядычнага друку: "*Новине сербске*", "*Сербскій народный лист*", "*Сербске летописи*", "*Забавник*", "*Даница*", «*Сербска пчела*»», "*Српско-далматински магазин*", "*Новине читалишта Београдског*" і інш. . "*Летопис Матице Српске*" – рэгулярны літаратурны часопіс з рубрыкай "Меркаванні пра літаратуру". Ёван Субаціч, аўтар артыкулаў "*Некалькі слоў для сербскага пісьменніка*" (1841).

Перамяшчэнне цэнтра культурнага і літаратурнага жыцця сербаў з Вены ў Пешт, пазней – у Нові Сад, затым – у Бялград. Новыя перыядычныя выданні: *"Србски Дневник", "Јавор", "Застава", "Војвођанка", "Пчела", "Седмица"* ... Эпоха рамантызму. Агульнаславянскі культурніцкі рух (ідэі Ё.Добраўскага, Я. Колара, Е.Копітара, Л.Штура, П.Прэрадавіча, М.Бана). П.Ё.Шафарык, прафесар сербскай гімназіі ў Нові Садзе, як даследчык і крытык сербскага пісьменства.

Роля аўтарытэтных сербскіх філолагаў Джуры Данічыча і Стояна Навакавіча ў актывізацыі літаратурнай крытыкі дзеля таго, каб выявіць асновы развіцця сваёй літаратуры і акрэсліць нацыянальную паэтыку.

"*Аб'яднаная моладзь сербская*", яе орган " *Млада Србадија*".

Успрыманне «новых ідэй» сербскім культурным асяроддзем. Светазар Маркавіч і Любен Каравелаў (балгарскі эмігрант) як носьбіты і распаўсюджвальнікі іх. Перыядычны друк гэтага руху: *«Преодница», «Рад», Стража», «Побратимство», «Мисао, «Час»*. Матэрыялізм, сацыялізм, пазітывізм і рэалізм – самыя прыцягальныя арыенціры ў сербскай эстэтыцы і літаратурнай крытыцы 1870-х гадоў. Праграмныя артыкулы С.Маркавіча «*Вершаванне і мысленне*» (1868) і «*Рэальнасць у паэзіі*» (1870), яго праца «*Сербія на Усходзе*» (1872. Нігілістычныя пазіцыі Перы Тадоравіча, аўтара публікацый «*Знішчэнне эстэтыкі*» (1875), «*Літаратурныя пісьмы*» (1878) .

Літаратурна-эстэтычныя погляды значнейшых пісьменнікаў другой паловы ХІХ стагоддзя (Ё. Ёванавіча Змая, Дж. Якшыча, Л.Косціча, С.Срэмца, В.Іліча), іх удзел у крытычных дыскусіях.

Вызваленне Сербіі ад турэцкага іга, умацаванне дзяржаўнасці. Істотнае пашырэнне духоўна-культурнай прасторы сербства. Перыяд, спрыяльны для росквіту нацыянальнай культуры і мастацтваў. Перад апошняга дзесяцігоддзя ХІХ ст. да Першай сусветнай вайны – "*Српска модерна*". Яе арыецціры, найбольш характэрныя праявы. Узрастанне ролі крытычнай думкі ў літаратурным працэсе.

Асабліва ўплывовыя крытыкі канца ХІХ – пачатку ХХ стагоддзя.

Любамір Недзіч (1858-1902), прафесар Бялградскага універсітэта, рэдактар часопіса "*Српски преглед*", аўтар прац "*З найноўшай сербскай лірыкі*" (1893), "*Сучасныя сербскія пісьменнікі*" (1901), "*Крытычныя штудыі*" (1910).

Богдан Попавіч (1863-1944) – навуковец і крытык, аўтар значных публікацый "*Сучасны раман*" (1887), "*Пра літаратуру*" (1894), "*Агляды літаратуры і мастацтва*" (1914), "*Артыкулы і лекцыі пра літаратуру, мастацтва і мараль*" (190???, 1933), заснавальнік і першы рэдактар часопіса "*Српски књижевни гласник*" (1901), укладальнік "*Анталогіі навейшай сербскай лірыкі*" (1911).

Уплывовыя на стан сербскай крытыкі публікацыі Паўле Попавіча (1868 - 1939) "*Французскія маралісты*" (1893), "*Сербскае літаратурнае аб'яднанне*" (1897), "*З літаратуры*" у 4 ч. (1906, 1919, 1925, 38), "*Пра "Горны вянец*" (1900), "*Агляд сербскай літаратуры*" (1909, рус. – 1913), "*Югаслаўская літаратура як цэласнасць*" (1922).

Асабліва значная старонка ў гісторыі сербскай літаратуры і літаратурнай крытыкі – творчасць Ёвана Скерліча (1877-1914), аўтара такіх прац, як "*Погляд на цяперашнюю французскую літаратуру*" (1902), "*Дагматычная крытыка*" (1902), "*Знішчэнне эстэтыкі і дэмакратызацыя мастацтва*" (1903), "*Моладзь і яе літаратура*" (1906), "*Французскія рамантыкі і сербская народная паэзія*" (1908), "*Гісторыя новай сербскай літаратуры*" (1914). Фактычна, не было такой з'вы і асобы ў нацыянальнай літаратуры, на якую б ён не прарэагаваў. Прычым, культывуючы універсалізм літаратурнай крытыкі, ён аддаваў перавагу эстэтычным крытэрыям. Дзякуючы надзвычайна вялікаму аўтарытэту, Скерліч сабраў вакол сябе і часопіса "*Српски књижевни гласник*" лепшыя творчыя сілы Сербіі, аказаў уплыў на ўсю нацыянальную культуру.

Стварэнне Каралеўства сербаў, харватаў і славенцаў (Югаславіі). Развіццё літаратуры і крытыкі ў перыяд між дзвума сусветнымі войнамі.
Новыя тэндэнцыі ў сербскай літаратуры, іх Тэарэтычнае і літаратурна-крытычнае абгрунтаванне, а пазней і асэнсаванне (працы М. Багданавіча, В. Глігарыча, Дж. Ёванавіча). Асаблівая ўвага – да сюррэалізму (серб. *надреализам*), найактыўнейшым прапагандыстам якога выступіў Марка Рысціч (1902-1984), а прыхільнікамі сталі Д. Маціч, А. Вуча, М. Дзедзінац, О. Давічо.

Айчынныя літаратурныя рухі: зенітызм (*зенитизам*), хіпнізм (*хипнизам*), суматраізм (*суматраизам*). Літаратурна-крытычная дзейнасць С.Вінавера, Л.Міціча, Р.Драінца, М.Црнянскага.

Ідэйна-эстэтычная калізіі ў развіцці літаратуры Югаславіі 1920-1940-х гадоў. Крытыкі, якія прадстаўлялі "*књижевну левицу*", "*социјалну литературу*" (Хуга Клайн, Ота Біхалі Мерын, Паўле Біхалі, Весялін Маслеша, Джорджа Ёванавіч, Ёван Попавіч, Жарка Пламенац).

Прыкметныя публікацыі крытычнага і эстэтычнага роду: «*Моманты і настроі*» (1929) Д. Маркавіч, «*Эсэ*» (1937) М.Цара, «*Філасофія крытыкі і іншыя эсэ*» (1941) Б.Лазаравіча, «*Аналітычныя моманты і тэмы*» (1941) І.Секуліч.

Літаратурна-крытычныя творы аўтарытэтных пісьменнікаў міжваеннага перыяду (Ёвана Дучыча, Мілаша Црнянскага, Растка Петравіча, Іва Андрыча, Сімы Пандуравіча, Момчыла Настасіевіча, Ісідоры Секуліч, Мілана Кашаніна, Рыста Раткавіча, Радэ Драінца).

Літаратура, публіцыстыка, крытыка часоў Другой сусветнай вайны і рэвалюцыйных пераўтварэнняў. Адносіны да сацыялістычнага рэалізму і магістральных шляхоў савецкай літаратуры ў пасляваенны перыяд. Працяглая палеміка, падзел пісьменнікаў у залежнасці ад ідэалагічных і эстэтычных арыенціраў. Трыбуны розных пазіцый: "*Књижевне новине*", "*Савременик*" – "*Младост*", "*Дело*".

Літаратурна-крытычныя і эсэістычныя публікацыі шырока вядомых сербскіх пісьменніцкаў другой паловы ХХ стагоддзя – І.Андрыча, М.Бечкавіча, Д.Максімавіч, М.Павіча, М.Селімавіча, Б.Чопіча, Д.Чосіча і інш.

Наватарства крытычных поглядаў Зорана Мішыча (1921-1976), аўтара кніг "*Слова і час*" (1953), "*Слова і час*" (I-II, 1963).

Сінтэз нацыянальна-гістарычнай свядомасці ў сербскай літаратуры і крытыцы XX ст. (Мілаш Црнянскі, Добрыца Чосіч, Драгаслаў Міхаілавіч, Міадраг Булатавіч, Мілашрад Павіч).

Сучасны стан сербскай крытыкі, яе суадносіны з навуковым літаратуразнаўствам. Багацце літаратурна-крытычных жанраў, шматстайнасць метадалогіі, стылістыкі. Актыўныя і аўтарытэтныя крытыкі 1960-90-х гадоў (М.Багданавіч, М. Бандзіч, З. Гаўрылавіч, З. Глушчавіч, П. Джаджыч, Д.Жыўкавіч, П. Зорыч, А.Еркаў, Д. Ерэміч, С. Ігнятавіч, С. Лукіч, С.Ж.Маркавіч, М.Мацікі, П.Міласаўлевіч, З. Мішыч, П.Палавестра, М. Эгерыч і інш.). Прысутнасць літаратурных крытыкаў у СМІ Сербіі.

Сербскія крытыкі і літаратуразнаўцы-славісты другой паловы XX – пачатку XXI стагоддзяў: Бабавіч Міласаў, Божавіч Зоран, Буняк Петар, Касанавіч Богдан, Вулеціч Вітамір, Ёванавіч Мілівое, Лаліч Радаван, Лукіч Свэта, Пэнчыч Сава, Сібінавіч Міадраг, Стойніч Міла, Човіч Бранімір і інш.

Гісторыя ўкраінскай літаратурнай крытыкі

Спецыфіка ўкраінскай літаратурнай крытыкі. Яе перыядызацыя.

Вытокі і перадумовы зараджэння літаратурнай крытыкі ва Украіне на працягу X–XVIII стст. Міфалагічнае і хрысціянскае светабачанне. Крытычны элемент, які змяшчаецца ў сінкрэтычных тэкстах, мастацка-філасофскіх творах, падручніках паэтыкі і рыторыкі.

Стымулы развіцця эстэтычнай крытыкі: асвета, кнігадрукаванне, развіццё свецкай літаратуры, паэтыка і рыторыка. Знешнія ўплывы на развіццё літаратурна-крытычнага працэсу. Роля рэлігійнай палемічнай літаратуры ў фарміраванні крытычных падыходаў. Культурнае ўзаемадзеянне Украіны з Еўропай і светам. Кіева-Магілянская акадэмія як цэнтр украінскай літаратуры і крытычнай думкі XVIII ст. Літаратурная крытыка ў перыяд пераходу ад класіцызму да барока. “Сад паэтычны” (1736–1737) М. Даўгалеўскага і фарміраванне новай украінскай літаратуры. Асэнсаванне свайго пісьменства ў каардынатах “Расія – Украіна – Захад”. Праявы ўкраінска-беларускай культурнай супольнасці.

Станаўленне літаратурнай крытыкі ў першай трэці XIX ст. “Украіна вачыма Захаду”: нацыянальная самабытнасць, фальклор украінцаў у крытычных аглядах еўрапейскіх аўтараў. Узаемадзеянне класіцыстычнай, асветніцкай, рамантычнай эстэтычнай свядомасці. Значэнне ўкраінскай рознамоўнай перыёдыкі пачатку XIX ст. («Харьковскій Демократ», «Украинский вестник», «Украинский журнал») ў справе сцвярджэння нацыянальнай літаратуры і літаратурнай крытыкі.

Месца і роля І. Катлярэўскага (1769–1838) ў літаратурна-крытычным працэсе. Еўрапейскі рамантызм, усеславянскае адраджэнне і ўкраінская крытычная думка. Значэнне харкаўскай школы рамантыкаў. Украінскія перыядычныя выданні першай паловы XIX ст. Развіццё крытыкі і распрацоўка пытанняў народнасці мастацтва: спалучэнне прынцыпаў культурна-гістарычнай

школы і этнаграфічнай дасвернасці. Уплыў канцэпцый філасофіі, тэорыі мастацтва, распрацаваных у Еўропе ("Ідэі да філасофіі гісторыі чалавецтва" І. Г. Гердэра, "Літаратура" А. Л. Ж. дэ Сталь і інш.).

П.Гулак-Арцямоўскі (1790–1865) як перакладчык працы "Крытыка" польскага пісьменніка І. Красіцкага. Роля І. Сразнеўскага (1812–1880) ў развіцці крытыкі: альманах "Украинский сборник". Г. Квітка-Аснаўяненка (1778–1843) і яго ўдзел у альманаху "Утренняя зоря". Тыпалагічныя сыходжанні ў поглядах рускіх (В. Жукоўскі), польскіх (І. Красіцкі), украінскіх літаратараў на ролю і задачы крытыкі.

Творчасць Т. Шаўчэнкі (1814–1861) як стымулятыўны фактар украінскага літаратурна-крытычнага працэсу. Адкрыццё ім новых эстэтычных каштоўнасцей мастацкага твора. Стаўленне Т. Шаўчэнкі да расійскай і еўрапейскай крытыкі.

Літаратурна-крытычная і публіцыстычная дзейнасць М. Максімовіча (1804–1873) і М. Кастамарава (1817–1885). В. Бадзянскі (1808–1877) – пісьменнік, фалькларыст, крытык, сувязнік славянскіх літаратур. Творчасць М. Гогаля ў ацэнках рускай і ўкраінскай крытыкі сярэдзіны XIX ст.

Культурны і літаратурны рух ва ўкраінскай Галічыне і Львоўскім універсітэце як значнейшым яе асяродку. Літаратурна-крытычныя разважанні ў творах "Рускай тройцы" (1833–1834). Альманах "Русалка Дністрова" (1837). Я. Галавацкі як вучоны і крытык. Зараджэнне заходнеўкраінскай перыёдыкі ў 50-х гг. XIX ст. ("Зоря галицька", "Дневник Руський" і інш.), яе роля ў развіцці ўкраінскай мовы, літаратурна-крытычный думкі. Змаганні прадстаўнікоў клерыкальна-схаластычнай, "масквафільскай" і "нарадоўскай" крытыкі.

Асяродкі развіцця ўкраінскай крытычнай думкі: Кіеў, Харкаў, Львоў, Пярэмышль, Масква, Пецярбург, Варшава, Вена. Распрацоўка пытанняў творчага метаду, грамадскага прызначэння літаратуры, магчымасцей раскрыцця нацыянальнага характару і інш.

Украінская літаратурная крытыка 60-х гадоў XIX ст. Часопіс "Основа" (1861–1862). Рознааспектнасць літаратурнай дзейнасці П. Куліша (1819–1897). Яго літаратурна-крытычныя працы ("Характар і задачы ўкраінскай крытыкі", 1861), нарысы пра творчасць амаль усіх тагачасных украінскіх пісьменнікаў. Суб'ектыўныя і аб'ектыўныя фактары ў станаўленні "этнаграфічнай, эстэтычнай крытыкі" П. Куліша. Уплыў П. Куліша на развіццё ўкраінскай літаратуры і літаратурнай крытыкі другой паловы XIX ст.

Заходнеўкраінская перыёдыка: пераемнасць літаратурна-крытычных традыцый у дачыненні да агульнаўкраінскага літаратурнага працэсу пад уплывам творчай спадчыны Т. Шаўчэнкі як стымулятара крытыцызму, крытэрыя ацэнкі новых твораў, аргумента пры вызначэнні нацыянальнай самабытнасці ўкраінскай літаратуры.

Літаратурна-крытычны рух ва Украіне ў 1870-я гады. Перыяд дамінавання рэалізму. Роля М. Драгаманава ў развіцці ўкраінскай грамадскай думкі, літаратурнай крытыкі, публіцыстыкі. Сувязі з беларускімі публіцыстамі-народнікамі; выданне "Гомон".

Задачы літаратурнай крытыкі, яе роля ў грамадскім жыцці Украіны канца XIX ст. суадносна з сітуацыямі ў Расіі і Аўстра-Венгрыі.

Канец XIX – пачатак XX ст. і духоўная атмасфера ў Еўропе. Пара сталасці ўкраінскай літаратуры і літаратурнай крытыкі. Праблемы рэалізму і мадэрнізму. Украінская перыёдыка гэтага часу. Кансалідацыя прагрэсіўных творчых сіл вакол львоўскага часопіса "Жице і слово" (1894—1897) пад рэдакцыяй І. Франко. Мадэрнісцкая арыентацыя творчых пошукаў і кіеўскі часопіс "Українська хата" (1909–1917).

Асаблівасці літаратурна-крытычных выступленняў І. Білыка. Пачатак літаратурна-крытычнай дзейнасці І. Франко. Галіцкая перыёдыка. Шматпрофільнасць перыядычных выданняў: "Літературно-науковий вістник" (у 1898–1906 выходзіў у Львове, у 1907–1914, затым у 1917–1919 – у Кіеве), яго роля ў развіцці прыгожага пісьменства, літаратураўзнаўства, крытыкі, усіх галін гуманітарных навук; "Киевская старина" (1882–1907) – гістарычны часопіс, які спрыяў развіццю нацыянальнай культуры, літаратуры, мастацкай крытыкі.

Агляды ўкраінскага літаратурнага руху ў іншамоўнай прэсе, іх уплыў на фарміраванне тэарэтычных асноў літаратурнай крытыкі (польскія выданні ў Галічыне і Кіеве, Варшаве, нямецкія – у Аўстра-Венгрыі; водгукі ў Женеве, Парыжы і г. д.)

Філасофска-эстэтычны кірунак украінскай літаратурна-крытычнай думкі на мяжы XIX і XX ст. Іван Франко і яго канцэпцыі "сацыяльнай крытыкі" ("Літературні письма"), "літаратурнай крытыкі" ("Слово про критику"), "науковай крытыкі" ("Із секретів поетичної творчості"). Роля І. Франко-крытыка ва ўкраінска-польскіх літаратурных кантактах.

В. Стафанік, В. Шчурат і літаратурна-крытычны працэс пачатку XX ст. на землях Усходняй і Заходняй Украіны.

Леся Украінка як літаратуразнаўца і крытык. Характар яе крытычных публікацый: аператыўнасць, кампетэнтнасць, адзінства эстэтычных, палітычных, маральных прынцыпаў. Супрацоўніцтва Леся Украінкі з расійскай перыёдыкай, папулярызацыя ўкраінскіх і заходнееўрапейкіх пісьменнікаў.

Удзел у літаратурна-крытычным працэсе Украіны беларускага крытыка і публіцыста С. Палуяна. М. Багдановіч як крытык і літаратуразнаўца, яго украіназнаўчы даробак.

Арганізацыя палітычнага і літаратурнага жыцця ўкраінцаў з другога дзесяцігоддзя XX ст.: а) у складзе УССР, б) у складзе Польшчы (1921–1939), в) пад уладай Румыніі, г) пад уладай Чэхаславаччыны. Залежнасць літаратурнага працэсу і літаратурнай крытыкі ад палітыкі улад і дзяржаўнай прыналежнасці творцаў. Асноўныя калізіі: разарванасць прасторы, стан перыядычнага друку, цэнзура, рознавектарнасць ва ўспрыняцці развіцця літаратурнага працэсу (ацэнкі – пазітыўныя/негатыўныя,тэндэнцыі – новыя/вядомыя, перспектыўныя/ невыразныя, праблемы важныя/дробныя, прысутнасць/адсутнасць прафесійнага аналізу, бачанне/адсутнасць яго –

перспектывы станаўлення асобы пісьменніка, будучыні рэгіянальнага – нацыянальнага – еўрапейскага літаратурнага працэсу) і г. д.

Наварства ўкраінскай літаратуры 1920–30-х гг. і крытыка. Дыскусіі з шырокім дыяпазонам ацэнак літаратурных з'яў і працэсаў. Перыёдыка украінскіх літаратурных арганізацый: часопісы "Плуг", "Гарт", "Червоний шлях", "Молодняк", "Літературний ярмарок" і інш. Украінскі і беларускі друк часу: тыпалогія крытычных ацэнак развіцця нацыянальных літаратур.

Украіна і ўкраінцы пасля Другой сусветнай вайны. Лібералізацыя грамадства ў 1950-я – пачатку 1960-х гг. Узаемадзеянне нацыянальнах літаратур, крытычнага патэнцыялу ў межах СССР. Змена крытычных парадыгм: дасягненні, памылкі, пралікі. Крытыка пад ідэалагічным уціскам.

Рытмы і арытмія мастацкага жыцця і літаратурнай крытыкі ў другой палове ХХ ст. Асэнсаванне літаратуры "буржуазна-нацыяналістычнага характару", перыяду "расстралянага адраджэння". Афіцыйная рэакцыя на адражэнцкія тэндынцыі ў літаратурным працэсе, наватарскія пачыны літаратуразнаўства і крытыкі Адмаўленне ад "сацыялістычнай эстэтыкі", імкненне да "эстэтычных адкрыццяў" І. Дзюба як літаратурны крытык. Украінская літаратура ў час крызісу савецкай таталітарнай сістэмы (другая палова 1960-х – сярэдзіна 1980-х гг.).

Працэс перабудовы і мастацкая літаратура. Часопісы "Вітчизна" (выдаецца з 1933 г. пад рознымі назвамі: "Радянська література", "Українська література" і інш., сучасная назва з 1946 г.), "Дніпро" (пад рознымі назвамі выдаецца з 1927 г.; сучасная назва з 1944 г.), "Київ" (выдаецца з 1983 г.), "Всесвіт" (выдаецца з 1925 г.), "Дзвін" (раней – "Жовтень", заснаваны ў 1940 г., выходзіў пад рознымі назвамі, сучасная назва з 1990 г.), газета пісьменнікаў Украіны "Літературна Україна" (заснавана ў 1927 г. пад назвай "Літературна газета", сучасная назва з 1962 г.), навукова-тэарэтычны і крытычны часопіс "Слово і час" Інстытута літаратуры ім. Тараса Шаўчэнкі НАН Украіны і Нацыянальнага саюза пісьменнікаў Украіны (выходзіць з 1957 г.), "Критика" (выдаецца з 1996 г.), іншыя выданні ў развіцці нацыянальнай літаратуры, мастацкага перакладу, літаратуразнаўства і крытыкі.

Украіна ва ўмовах незалежнасці. Крытыка часу і навукова-абгрунтаваны погляд на сам феномен літаратурнай творчасці, разуменне літаратуры як суверэннай галіны духоўнай дзейнасці чалавека.

Украінскія часопісы і газеты ва Украіне і замежжы, іх роля ў станаўленні самасвядомасці ўкраінцаў. Літаратурная крытыка ўкраінскай дыяспары і яе ўспрынящце ва Украіне. Літаратурная крытыка і публіцыстыка.

Роля крытыкі ў міжнацыянальных зносінах, узаемадзеянні літаратур. Беларуска-ўкраінскія літаратурныя і культурныя сувязі.

Гісторыя чэшскай літаратурнай крытыкі

Асноўныя этапы развіцця чэшскай літаратурнай крытыкі. Яе нацыянальная спецыфіка, галоўныя дасягненні ў эстэтычным асваенні рэчаіснасці.

Перадумовы развіцця чэшскай літаратурнай крытыкі. Спрэчкі пра змест і формы літаратурных твораў у гусіцкі перыяд і эпоху Рэнесансу. Я.А.Коменскі пра стан літаратуры яго часу.

Станаўленне прафесійнай літаратурнай крытыкі ў эпоху чэшскага нацыянальнага адраджэння (канец XVIII - пачатак XIX стст.). Літаратурна-крытычная дзейнасць першых "будзіцеляў" (Ф.М.Пельцла, Ё.Добраўскага, В.М.Крамерыўса). Тагачасныя агляды чэшскай і іншаславянскіх літаратур. Праца Ф.Палацкага і П.Ё.Шафарыка "Пачаткі чэшскай паэзіі, асабліва прасодыі" (1818). Праграмны артыкул Ё.Юнгмана "Пра класічную дасканаласць літаратуры ўвогуле і чэшскай у прыватнасці" (1827). Ё.К.Хмеленскі, аўтар артыкула "Слова пра крытыку" (1837), пра тэорыю і задачы літаратурнай крытыкі.

Усталяванне прынцыпаў ранняга чэшскага рамантызму і звязаныя з гэтым дыскусіі. Ідэйна-мастацкае наватарства К.Г.Махі ў ацэнках яго сучаснікаў. Артыкул К.Сабіны "Успаміны пра К.Г.Маху"(1858) як першая станоўчая літаратуразнаўчая праца, прысвечаная паэту.

Паступовае фарміраванне прафесійнай літаратурнай крытыкі на працягу першай паловы XIX стагоддзя. Гісторыя літаратурных часопісаў "Krok" (заснавальнік – Ё.Юнгман) і "Květy" (рэдактар – Ё.К.Тыл). Крытычная дзейнасць К. Сабіны (1813-1877), яго праграмны артыкул "Дэмакратычная літаратура" (1848 г.). Уклад Сабіны ў сцвярджэнне рэалістычных прынцыпаў у чэшскай літаратуры.

К.Г.Бароўскі (1821-1856) – літаратурны крытык, рэдактар, выдавец газет і часопісаў. Славянафільскія погляды Бароўскага: яго кніга нарысаў "Карціны Расіі"; праграмныя артыкулы "Глава пра крытыку" (1846), "Апошні чэх" (1846), "Народныя казкі і аповесці Бажэны Немцавай" (1845); літаратурна-крытычныя эпіграмы; дыскусіі з славацкімі пісьменнікамі і крытыкамі Л.Штурам, Ё.М.Гурбанам і інш. пра самастойнасць славацкай мовы і літаратуры. Уклад К.Г.Бароўскага ў станаўленне чэшскай прафесійнай крытыкі.

Чэшская літаратурная крытыка другой паловы XIX стагоддзя і развіццё часопісаў "Lumír", "Obrazy života", альманаха "Maj". Канцэпцыі "маяўцаў" і "люміраўцаў". Палемічны артыкул Ё.Дурдзіка "Абарона крытыкі" (1874).

Я.Нэруда (1834-1891) як літаратурны крытык. Артыкулы і рэцэнзіі ў абарону рэалістычных прынцыпаў у літаратуры. Нэруда пра драматургію Гогаля і Астроўскага, свае асабістыя творы.

Чэшская літаратурная крытыка і рускае славянафільства. Водгукі чэшскай крытыкі 1860-80-х гг. на творчасць рускіх рэалістаў.

Чэшская літаратурная крытыка памежжа XIX-XX стагоддзяў. Узаемадзеянне рэалізма і іншых творчых метадаў. Літаратурна-крытычная дзейнасць Я.Врхліцкага. Спрэчкі рэалістаў і дэкадэнтаў у часопісах "Lumír",

"Rozhledy", "Moderni revue". Праграмныя маніфесты "Чэшская мадэрна"(1895) і "Каталіцкая мадэрна" (1895).

Літаратурна-крытычная дзейнасць В.Мршціка. Яго артыкул "Пра нашу крытыку" (1891); працы, прысвечаныя рускай і французскай класіцы, пазіцыям В.Бялінскага і М.Дабралюбава.

Т.Г.Масарык (1850-1937) як літаратурны крытык, аўтар публікацый пра рускую і еўрапейскія літаратуры, творчасць Ф.М.Дастаеўскага. Літаратурна-крытычныя пасажы ў кнізе К.Чапека "Размовы з Т.Г.Масарыкам".

З'яўленне генерацыі крытыкаў-прафесіяналаў. Літаратурна-крытычная спадчына Ф.К.Шальды (1867-1937), значэнне яго артыкула "Сінтэтызм у новым мастацтве" (1891). Шальда як адзін з аўтараў маніфеста "Чэшская мадэрна"; фарміраванне ім новых літаратурных кірункаў і жанраў чэшскай літаратурнай крытыкі. Партрэты класікаў чэшскай і сусветнай літаратуры ў кнігах "Барацьба за заўтрашні дзень" (1905), "Душа і творчасць" (1913). Новыя падыходы да ацэнкі мастацкага твора як выражэння асабістага "я" аўтара і адлюстравання грамадскага жыцця. Тэорыя літаратурнай крытыкі Шальды як аднаго з відаў творчасці. Жанр эсэ як найбольш прадуктыўная форма самавыражэння крытыка. Дыскусіі 1920-30-х гг., у якіх удзельнічаў Шальда. Выданне "Шальдавага нататніка" (1928-1937).

Літаратурна-крытычная дзейнасць О.Фішара (1883-1938): праграмны артыкул "Пра літаратурную крытыку" (1916) у абарону традыцыйнага аналіза літаратурнага твора; кніга "Пытанні літаратурнай псіхалогіі" (1917) і развіццё аналітычнай крытыкі.

Літаратурна-крытычныя працы О.Госцінскага (1847-1910).

Ф.В.Крэйчы (1867-1941) як прадстаўнік рэалістычнага кірунку чэшскай літаратурнай крытыкі. Яго манаграфіі пра класікаў чэшскай літаратуры ("Юліус Зэер" 1901, "Ян Нэруда" 1902, "Карал Гінэк Маха" 1907, "Яраслаў Врхліцкі" 1913 і інш.). Дэмакратычная крытыка Й.Водака.

Дзейнасць Я.Гэбаўэра (1838-1907) і яго вучняў – Я.Якубца (1862-1936), Я.Махала (1855-1939), Я.Влчака (1860-1930). Выданне імі "Гісторыі чэшскай літаратуры" (1897-1921), "Гісторыі чэшскай літаратуры XIX стагоддзя" (1902-1907). Трохтомнік заснавальніка чэшскай славістыкі Я.Махала "Славянскія літаратуры" (1922-1929).

Псіхалогія і філасофія творчасці, фармальны аналіз у працах А.Новака (1880-1939), А.Пражака (1880-1956).

Развіццё дэмакратычнай чэшскай крытыкі пасля утварэння Чэхаславацкай Рэспублікі. Марксісцкая літаратурная крытыка і авангардысцкія тэорыі мастацтва. З'яўленнне мадэрнісцкіх канцэпцый мастацтва і фармальнай школы літаратуразнаўства.

Ф.Гётц (1881-1974) і крытыкі "Літаратурнай групы" у Брно. Арыентацыя на сусветны кантэкст.

Часопісы і творчыя аб'яднанні 1920-х гадоў. Саюз дзеячоў сучаснай культуры "Дзевятсіл" (1920) і спецыфіка чэшскага авангарда. Праграмны

артыкул І.Волькера "Пралетарскае мастацтва" (1922). Палемічныя артыкулы З.Няедлага, С.К.Нэймана, Ё.Горы.

"Маніфест паэтызму" К.Тэйге і В.Нэзвала. Уклад Тэйге у асэнсаванне літаратурнага працэсу першай паловы XX стагоддзя. В.Нэзвал як тэарэтык чэшскага сюррэалізму. Яго кніга "Сучасныя паэтычныя кірункі" (1937).

Навуковая крытыка Б.Вацлавэка (1897-1945). Яго кнігі "Чэшская літаратура XX стагоддзя" (1935), "Праз творчасць да рэалізму" (1937) і артыкулы "Нататкі пра крытыку" (1928), "Крызіс сучаснай чэшскай паэзіі" (1930), "Паэт і грамадства" (1933), "Да творчай сітуацыі ў сучаснай чэшскай літаратуры" (1936) і інш.

Пражскі Лінгвістычны гурток і яго дзейнасць. Працы Р.Якабсона, Я.Мукаржоўскага і інш.

Уклад К.Конрада, У.Ванчуры, Ю.Фучыка, А.М.Пішы ў развіццё чэшскай літаратурнай крытыкі першай паловы XX стагоддзя. Высокі ўзровень прафесіяналізму, увага да дасягненняў замежнай літаратуры і крытыкі.

Чэшская літаратурная крытыка другой паловы XX стагоддзя. Спрэчкі пра канцэпцыю нацыянальнай літаратуры. Палеміка "Захад ці Усход". Падзеі 1948 г. і іх уплыў на чэшскае культурнае жыццё. Утварэнне Саюза чэхаславацкіх пісьменнікаў (1949). Празмерная палітызацыя крытыкі. Праца З.Няедлага "Пра рэалізм і псеўдарэалізм" (1948). З'езды пісьменнікаў і іх роля ў чэшскім літаратурным жыцці (1949, 1956). Адліга сярэдзіны 1950-х гг. Крытыка схематызму і тэорыі бескафліктнасці ў літаратуры, спрэчкі пра сацрэалізм, рэабілітацыя творчасці Ф.Кафкі, літаратурнага авангарду і мадэрнізму.

Чэшскі структуралізм і працы Я.Мукаржоўскага (1891-1975). Яго манаграфія "Да пытання пра форму і структуру ў славесным мастацтве" (1966). Аналітычныя працы па версіфікацыі.

Змены ў гісторыі і культурным жыцці Чэхаславакіі пасля 1968 года. Дысідэнцкая прэса і маніфесты канца 1960-х гг. Падзел чэшскай літаратуры і крытыкі на афіцыйную, эмігранцкую і самвыдатаўскую. Арыентацыя афіцыйнай крытыкі на міжваенную чэшскую літаратуру, марксісцкую крытыку, ідэалагічнасць і партыйнасць крытэрыяў ацэнкі літаратурнага твора. Часопіс "Літаратурны штомесячнік" як рупар афіцыйнай крытыкі.

Самвыдатаўская і эмігранцкая крытыка ў выдавецтвах "Петліцэ", "Экспедыцыя", "Кварт", "Новае чэшскае мысленне", "Дзе мая радзіма?" і інш. Крытычныя артыкулы і манаграфіі Л.Вацуліка, С.Махоніна, М.Юнгмана, К.Лукеша, І.Мюлера, В.Гавэла, Ф.Пяроўткі, В.Чэрнага, І.Халупецкага, Л.Долежэла, І.Брабца, Ё.Вогрызка, І.Пехара, К.Хваціка, М.Чэрвенкі, А.Гамана, Я.Лопаткі, С.Рыхтаравай, Я.Гросмана, А.Броўска і інш.

Роспуск СПЧ пасля "аксамітавай рэвалюцыі" 1989 г., ліквідацыя часопіса "Літаратурны штомесячнік". Пераацэнка літаратурна-крытычнай спадчыны 1940-1980-х гадоў. Новыя эстэтычныя канцэпцыі. Увага да постмадэрнізму. Феномен "вернутай літаратуры", яе асэнсаванне чэшскай крытыкай.

Перыядычныя выданні 1990-х гг.: штотыднёвік "Literarní noviny", часопісы "Tvar", "Kriticky sborník", "Host", "Proglas", "Revolver revue", "Listy",

“Prostor” і інш. Развіццё чэшскай літаратурнай крытыкі памежжа XX-XXI стагоддзяў: працы М.Шпірыта, П.А.Білэка, П.Білэка, М.С.Путны, Ё.Хухмы, Й.Траўнічка, Й.Пеняша, Я.Сломэка, Ё.Мэда, А.Гамана, Ё.Пэтаркі, П.Троста, Зд.Кожміна, Л.Махалы,Б.Дакоўпіла, П.Яначака і інш.

3. Агульнаславянскі кантэкст развіцця літаратурнай крытыкі. Розныя аспекты міжлітаратурных кантактаў: роля крытыкі

Балгарска-славянскія літаратурныя сувязі. Роля крытыкі.
Польска-славянскія літаратурныя сувязі. Роля крытыкі.
Сербска-славянскія літаратурныя сувязі. Роля крытыкі.
Украінска-славянскія літаратурныя сувязі. Роля крытыкі.
Чэшска-славянскія літаратурныя сувязі. Роля крытыкі.

4. Найбольш значныя крытыкі славянскай краіны (зыходзячы з абранай спецыяльнасці)

П.Славейкаў, Г.Ракоўскі, Х.Боцеў, Л.Каравэлаў, Д.Благоеў, К.Крысцеў, Б.Пенеў, І.Радаславаў. Г.Бакалаў, А.Балабанаў, Т.Паўлаў, Г.Дзімітраў, П.Данчаў, Я.Молхаў, П.Зараў, Н.Георгіеў, Б.Ангелаў, С.Чолева (балгарская літаратурная крытыка);

М.К.Сарбеўскі, Ст.Трэмбецкі, М.Махнацкі, А.Свентахоўскі, Э.Ажэшка, СтПшыбышэўскі, І.Матушэўскі, Ст.Жэромскі, С.Бачыньскі, К.Чахоўскі, К.Галчыньскі, Б.Шульц, І.Віткевіч, А.Балецкая, С.Бараньчак, Т.Канвіцкі (польская літаратурная крытыка);

Д.Абрадавіч, Д.Малеціч, В.Караджыч, Д.Данічыч, Л.Недзіч, Б.Попавіч, П.Попавіч, Ё.Скерліч, М.Црнянскі, Ё.Дучыч, М.Цара, Б.лазаравіч, М.Павіч, І.Андрыч, С.Лукіч, П.Зорыч, А.Еркаў (сербская літаратурная крытыка);

І.Катлярэўскі, П.гулак-Арцямоўскі, М.Максімовіч, М.Кастамараў, М.Драгаманаў, І.Франко, Л.Украінка (украінская літаратурная крытыка);

Ё.Добраўскі, П.Ё.Шафарык, Ё.Юнгман, К.Г.Бароўскі, К.Сабіна, Ё.Фрыч, Я.Нэруда,Ф.К.Шальда, О.Гостаўскаі, А.М.Піша, В. Чэрны, Я.Мукаржоўскі, К.Тэйге, К.Чапек, А.Новак, А.Грабак, Ф.Бурыянэк, Ф.Гётц, Л.Махала, З.Кожмін, О.Фішар (чэшская літаратурная крытыка);

Крытыкі і даследчыкі славянскіх літаратур у Беларусі: Г.Я. Адамовіч, А.Л.Верабей, А.У.Вострыкава, В.І.Гапава, А.К.Гардзіцкі, Н.С.Гілевіч, А.А.Гугнін, Т.В.Кабржыцкая, С.В.Кавалёў, У.М.Казбярук, М.Р.Ларчанка, А.А.Лойка, А.В.Мажэйка, А.І.Мальдзіс, С.Дз.Малюковіч, У.І.Мархель, С.П.Мусіенка, П.І.Навойчык, В.В.Нікіфаровіч, В.П.Рагойша, Л.М.Самасейка, Г.П.Тварановіч, М.В.Трус, М.В.Хаустовіч, М.М.Хмяльніцкі, К.Р.Хромчанка, І.А.Чарота, І.В.Шаблоўская і інш.

Развіццё беларускай багемістыкі, паланістыкі, украіністыкі, балгарыстыкі, сербістыкі, беларусістыкі.

IV. ІНФАРМАЦЫЙНАЯ ЧАСТКА

Спіс літаратуры
(Агульныя пытанні, метадалогія):

Актуальные проблемы методологии литературной критики. М., 1987.
Баранов В., Бочаров А., Суровцев Ю. Литературно-художественная критика.– М., 1982.
Зарубежные славянские литературы. XX век. М., 1970.
История литератур Восточной Европы после Второй мировой войны. В 2 т. Т.1. М., 1995; Т.2. М., 2001.
История литератур западных и южных славян: В 3 т. М.: Индрик, 2001.
Краткая литературная энциклопедия: В 9 т. М., 1960 – 1970.
Литературоведение и критика Центральной и Юго-Восточной Европы конца XX – начала XXI века. Идеи. Методы. Подходы / Отв.редактор Н.Н.Старикова. Москва, 2011.
Мушынскі М.І. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. Мінск, 1975.
Праграмы асноўных і спецыяльных курсаў па гісторыі славянскіх літаратур. Пад рэдакцыяй І.А.Чароты. – Мн., 2000 (Калект.аўт.: Чарота І.А., Хромчанка К.Р., Навойчык П.І. і інш.)
Программа основных лекционных курсов по специализации "Сравнительное литературоведение" / Отв. ред. П.А.Николаев, Л.В. Чернец. М., 2001.
Постмодернизм: энциклопедия. Минск., 2001.
Проблемы теории литературной критики. М., 1987.
Рагойша В. П. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах. Мінск, 2004.
Славянская энциклопедия / Автор и составитель Богуславский В.В. В 2 т. М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
Современное зарубежное литературоведение. М,. 1996.
Специфика литературных отношений. Проблемы изучения общности славянских литератур / Редкол.: Богданов Ю., Будагова Л., Дюришин Д., Леснякова С., Хорев В. М., 1994.
Українська літературна енциклопедія: У 5 т. Київ, 1986 – 1995. – Т. 1–3.
Холодова З.Я. История русской литературной критики XX века. Иваново, 2005.
Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі: У 6 т. Мінск, 1980—1985.

Літаратура па гісторыі балгарскай крытыкі:

Андреев В. История болгарской литературы. М., 1987.
Бончев Н. Литературна критика и публицистика: Избр. София, 1968.
Българска литературна критика: Антология. 1968.
Димов Т. Из историята на българската литературна критика. София, 1972.

Единство и многообразие: Литературно-художественная критика в НРБ. М., 1979.
Егоров Б. О мастерстве литературной критики. Жанры, композиция, стиль. Ленинград, 1980.
Зарев П. История на българската литпературна критика. Т. 1 – 3. София, 1995 – 1996.
Игов Св. История на българската литература 1878 – 1944. София, 1990.
История на българската литература: в 4 т. София, 1965 – 1966.
Каролев С., Благоев Д., Кирков Г. Творчески портрети. София, 1972.
Кръстев К. Критика и публицистика. София, 1975.
Куюмджиев К. Критика и литературна история. София, 1980.
Неделчев М. Социалното битие на критически идеал (за Тончо Жечев) // Литературна мисъл, 1979 №8.
Ничев Б. Критика и литературен живот. София, 1980.
Петров З. Критика и критици. София, 1972.
Светлозар Игов – критик и историк литературы // Леитописи, 1995 №3 – 4.

Літаратура па гісторыі польскай крытыкі:

Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut".
Czachowska J., Loth R. Przewodnik polonisty. Bibliografie, słownik, biblioteki, muyea literackie. Wzd.3. Wrocław, 1989
Dubciak K. Personalistyczna krytyka literacka. Kraków, 2007.
Hutnikiewicz A. Od czystej formy do do literatury faktu. Główne teorje i programy literackie XX stulecia. Warszawa, 2005.
Janion M. Humanistyka: poznanie i terapia. Warszawa, 1998.
Kostkiewiczowa T., Sarnowska-Temeriusz E. Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia. Wrocław, 1990.
Krytyka literacka // Literatura Polska. Przewodnik encyklopedyczny. T.1-2. Warszawa, 1984-1985.
Markiewicz H. Polska nauka o literaturze. Warszawa, 1985.
Mitosek Z. Teoria badań literackich. Warszawa, 1983.
Paczoska E. Krytyka literacka poyztywistów. Warszawa, 1988.
Polska krytyka literacka 1800-1918. Materiały. T. 1-2. Warszawa, 1959.
Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski. Oprac. M.Podraza-Kwiatkowska. Warszawa, 1995.
Skórczewski D. Spory o krytykę literacką w Dwudziestoleciu międzywojennym. Kraków, 2003
Słownik literatury polskiej XIX wieku. Wrocław, 1991.
Słownik terminów literackich. Red.: J.Sławiński. Wyd.2. Wrocław, 1988.
Straszewska M., Kulczycka-Saloni J. Romantyzm. Pozytywizm. Warszawa, 1990.
Starnawski J. Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej. Warszawa, 1983.
Waśkiewicz A. Ośma dekada. O świadomości poetyckiej nowych roczniksw. Wrocław, 2009.

Wyka K. Młoda Polska. Kraków, 2001.
Ziętarska J. O mietodzie krytyki literackiej w dobie Oświecenia. Warszawa, 1981.
Мусиенко С.Ф.Реалистический роман в польской литературе межвоенного двадцатилетия (20-30-е гг. XXв.). Гродно, 2003.

Літаратура па гісторыі сербскай крытыкі:

Богдановић Милан. Стари и нови. I-III. Београд, 1961.
Действительность: Искусство. Традиции. Литературно-художественная критика в СФРЮ. М., 1980.
Деретић Јован. Историја српске књижевности. Београд, 1983.
Живковић Драгиша. Почеци српске књижевне критике (1817 -1860). Београд, 1957.
Живковић Драгиша. Европски оквири српске књижевности. I -III. Београд, 1970 - 1982.
Заснивање националне критике /Приредио Д. Живковић. Београд, 1983.
Иванић Душан. Између историје књижевности и филолошке критике. - Београд, 1977.
Јевтић Милош. Са домаћим славистима. Београд, 1996.
Јеремић Љубиша. Проза новог стила. Београд, 1976.
Критика у Скерлићево доба : изабрани критички радови / приредио Драгиша Витошевић. - Нови Сад ; Београд, 1975.
Критички радови Богдана Поповића / приредио Фрањо Грчевић. - Нови Сад; Београд, 1977.
Критички радови Исидоре Секулић / приредио Славко Леовац. - Нови Сад ; Београд, 1977.
Критички радови Јована Скерлића / приредио Предраг Палавестра. – Нови Сад; Београд, 1977.
Критички радови Станислава Винавера / приредио Павле Зорић. - Нови Сад; Београд, 1975.
Литературные связи и литературный процесс. Из опыта славянских литератур / Отв. Ред. Никольский С.В. – М., 1986.
Маринковић Р.,Милошевић-Ђорђевић Н., Бојовић З., Иванић Д.,Петковић Н. Кратак преглед српске књижевности. Београд, 2000.
Матицки Миодраг. О српској прози. Београд, 2000.
Маравич Даворка. Сербская и хорватская литературная критика о романе М. А. Булгакова "Мастер и Маргарита" : Дис. ... канд. филол. наук : 10.01.05 М., 2000.
Милосављевић Петар. Систем српске књижевности. Београд, 1996.
Павле Поповић и историјска критика : изабрани критички радови Павла Поповића... [и др.] / приредио Предраг Палавестра. - Нови Сад ; Београд, 1979.
Палавестра Предраг. Послератна српска књижевност 1945-1970. Београд, 1972.
Петковић Новица. Огледи о српским песницима. Београд, 1999.
Поповић Богдан. Огледи и чланци из књижевности, Београд, 1959.
Поповић Павле. Оглед о југословенској књижевности. Београд, 1934.
Поповић Павле. Преглед српске књижевности. Београд, 1999.

Поповић Павле. Књижевна критика – књижевна историографија / Сабрана дела. Књ. 10. Београд, 2002.
Почеци српске књижевне критике: изабрани критички радови / приредио Јован Деретић. - Нови Сад ; Београд, 1979.
Прилози за историју српске књижевне критике / уредио Предраг Палавестра. – Београд ; Нови Сад, 1984.
Радволина И.М. У одного костра: Портреты югославских писателей. М., 1977.
Роман в современных южных и западных славянских литературах: Сб-к. Под ред. Н.И.Кравцова, Е.З.Цыбенко. М., 1973.
Сибиновић М. Словенски импулси у српској књижевности и култури. Београд, 1995.
Скерлић Јован. Омладина и њена књижевност (1848-1871). Изучавања о националном и књижевном романтизму код Срба. Београд, 1906.
Скерлић Јован. Догматичка и импресионистичка критика // Скерлић Јован. Писци и књиге. V. Београд, 1964.
Српска књижевност у књижевној критици. Књ. 6-10. Београд, 1973.
Стојан Новаковић и "филолошка критика": изабрани критички радови Стојана Новаковића ... [и др.] / приредио Божидар Пејовић. - Нови Сад ; Београд, 1975.
Студије и критике Светислава Вуловића / приредио Радмило Димитријевић. - Нови Сад ; Београд, 1979.
Ћеклић Савва. Огледи о српским писцима. Србиње, 1998.
Чарота І.А., Трус М.В. Югаславянскія літаратуры і культуры. Мн., 1998.
Шешкен А. Г. Русская и югославянские литературы в свете компаративистики: Учеб. пособие. М., 2003.
Юнак В. В. Сербская и хорватская литературная критика о С.А. Есенине, 1920-1980 годы. Дис. ... канд. филол. наук : 10.01.05 М., 1996.
Gavrilović Z. Kritika i kritičari. Knjiga prva. Beograd, 1957.
Čubelić Tvrtko. Književni leksikon: Osnovni teorijsko-književni pojmovi i bio-bibliografske bilješke o piscima. Treće, nadopunjeno i prošireno izdanje. Zagreb, 1972.
Jugoslovenski književni leksikon. Drugo dop. izdanje. Novi Sad, 1984.
Leksikon pisaca Jugoslavije. Knj. I - III. Novi Sad, 1972 - 1987.
Marksizam i književna kritika u Jugoslaviji: 1918-1941 / uredili Sveta Lukić, Predrag Palavestra. - Beograd, 1978.
Mirković Čedomir. Subotnji dnevnik : (odabrane kritike). - Priština ; Gornji Milanovac, 1989.
Nova kritika / Urednci Z.Gavrilović, S. Lukić. Beograd, 1973.
Radović Miodrag/ Književna aksiologija : problemi i teorija književnog vrednovanja u dvadesetom stoleću. - Novi Sad, 1987.
Ravbar M. Pregled hrvatske, srbske in makedonske književnosti. Maribor, 1958.
Rečnik književnih termina. Beograd, 1985.
Suvremeni pisci Jugoslavije / Uredio M. Zorzut. Zagreb, 1966.
Živković D. Počeci srpske književne kritike (1817-1860). Beograd, 1957.

Літаратура па гісторыі ўкраінскай крытыкі:

Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. – Львів, 1996.
Бернштейн М. Д. Українська літературна критика 50-70-х років XIX ст. – Київ, 1959.
Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики. – Київ, 1998.
Брюховецький В. Критика літературна // УЛЕ.– Київ, 1995. – т. 3.
Брюховецький В. Специфіка і функції літературної критичної діяльності. – Київ, 1986.
Бурляй Ю. С. Основи літературно-художньої критики. – Київ, 1985.
Гром'як Р. Естетика і критика: філософсько-естетичні проблеми художньої критики.– Київ, 1975.
Гром'як Р. Історія української літературної критики: від початків і до кінця XIX ст. – Тернопіль, 1999.
Історія української літератури. У 5-ти т. – Київ, 1963—1970.
Історія української літератури. У 2-х т. – Київ, 1988.
Історія української літератури XX ст. У 2-х т. – Київ, 1998.
Історія української літературної критики / М. Д Бернштейн, Н. Л. Калениченко, М. П. Федченко [і інш.]. – Київ, 1988.
Клочек Г. У світлі вічних критеріїв: про систему критеріїв оцінки літературного твору. – Київ, 1989.
Література. Теорія. Методологія. – Київ, 2005.
Наєнко М. К. Українське літературознавство. Школи, напрями, тенденції. – Київ, 1977.
Пономарьов П. Українська літературна критика кінця XIX – початку XX ст. – Ужгород, 1975.
Сивокінь Г. Давні українські поетики. – Харків, 1960.
Сивокінь Г. М. Одвічний діалог: українська література і її читач від давнини до сьогодні. – Київ, 1984.
Сучасна українська література кінця XX–поч. XIX ст. – Київ, 2006.
Федченко П. М. Літературна критика на Україні першої половини XIX ст. – Київ, 1982.
Франко І. Краса і секрети творчості. – Київ, 1980.
Хрестоматія української літератури і української літературної критики. У 4-х кн. – Київ, 2001 – 2004. – Кн. 1–4.

Літаратура па гісторыі чэшскай крытыкі:

Avantgarda známá a neznámá: generační diskuse 1929-1931 Praha, 1970.
Blahinka M. Čas básnických syntez: k vývojové problematice poezie, 1945-1984. Praha, 1985.
Buriánek Fr. O současné české literatuře: Vybor z kritických stati 1945-1980. Praha, 1982.

Černy V. Eseje o české a slovenské proze. Praha, 1994.
Černy V. Paměti I, 1921-1938. Brno, 1994.
Černy V. Paměti, 1945-1972. Brno, 1992.
Čítanka České literární kritiky. Praha, 1974.
Čítanka českého myšlení o literatuře. Praha, 1976.
Götz Fr. Literatura mezi dvěma válkami: Výbor z Díla. Praha, 1984.
Haman A. Nástín dějin české literární kritiky. Praha, 1999.
Havlíček Borovský K. O literatuře. Praha, 1955.
Hrabaliana. Kritický sborník. Praha, 1990.
Jungmann M. Literárky – můj osud: Kritické navraty ke kultuře padesatych a šedesatých let s aktuálními reflexemi. Brno, 1999.
Kožmín Zd. Studie a kritiky. Praha, 1995.
Neruda J. O umění. Praha, 1950.
Novák A. Dějiny českého písemnictví. Praha, 1994.
MukařovskýJ. Kapitoly z české poetiky. I-III. Praha, 1948.
Mukařowský J. Studie z poetiky. Praha, 1982.
Panorama české literatury. (Literární dějiny od počátku do současnosti). Olomouc, 1994.
Píša A.M. Třícátá léta. Kritiky a státi. Praha, 1971.
Píša A.M. Dvacátá léta. Kritiky a státi. Praha, 1969.
Pohorský M. Zlomky analýzy: k poválečné české literatuře. Praha, 1990.
Teige K. Svét stavby a básně. Studie z dvacátých let // Výbor z díla. I. Praha, 1966.
Sabina K. O literatuře. Praha, 1953.
Šalda F.X. O předpokladech a povaze tvorby // Výbor z kritického díla. Praha, 1978.
Šalda F.X. Šaldův zápisník. Praha, 1990.
Šalda F.X. Šaldův zápisník. Praha, 1991.
Šalda F.X. Šaldův zápisník. Praha, 1993.
Šalda F.X. Šaldův zápisník. Praha, 1994.
Šalda F.X. Šaldův zápisník. Praha, 1995.
Šalda F.X. Z období zápisníku. Praha, 1987.
Šaldův slovník naučny: Výber z hesel F.X. Šaldy v Ottově slovníku naučném. Praha, 1986.
Vančura V. Řád nové tvorby. Praha, 1972.
Václavek B. Kritické stati z třicátých let. Praha, 1975.
Vlček J. Dějiny české literatury. Praha, 1960.
Z dějin české literární kritiky. Praha, 1965.
Чешская и словацкая эстетика XIX-XX вв. 2 тт. М., 1985.
Марксистская литературная критика в Чехословакии, 20-30-е годы. М., 1975.
Литература и время: литературно-художественная критика в ЧССР. М., 1977.
Нееддлы З. Статьи об искусстве. М.-Л., 1960.
Фучик Ю. Избранное. М., 1973.
Т. Г. Масарик и Россия. СПб., 1997.
Кузнецова Р. Р. Ф. Кс. Шальда – литературный критик и теоретик // Studia bohemica. К 70-летию Сергея Васильевича Никольского. М., 1992.

Кузнецова Р. Р. История чешской литературной критики. Ч. 1. М., 2000.

Крытэрыі ацэнкі ведаў і кампетэнтнасці студэнтаў па 10-бальнай шкале

10 балаў—дзесяць:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), стылёва граматныя, лагічна правільныя адказы на пытанні;

бездакорнае валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго пры пастаноўцы і рашэнні навуковых і прафесійных задач;

выражаная здольнасць самастойна і творча рашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі;

поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім крытычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых дысцыплін;

творчая самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, актыўны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

9 балаў—дзевяць:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), стылёва граматныя, лагічна правільныя адказы на пытанні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго пры пастаноўцы і рашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна і творча рашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі;

поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім крытычную ацэнку;

самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

8 балаў—восем:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, стылёва граматныя, лагічна правільныя адказы на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны (метадамі комплекснага аналізу, тэхнікай інфармацыйных тэхналогій), уменне выкарыстоўваць яго пры пастаноўцы і рашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна рашаць складаныя праблемы ў межах вучэбнай праграмы;

засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім крытычную ацэнку з пазіцый дзяржаўнай ідэалогіі (па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыклу);

актыўная самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

7 балаў—сем:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), лінгвістычна і лагічна правільныя адказы на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго пры пастаноўцы і рашэнні навуковых і прафесійных задач;

засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім крытычную ацэнку;

самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

6 балаў—шэсць:

дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы;

выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, стылёва граматныя і лагічна правільныя адказы на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго пры пастаноўцы і рашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна прымаць тыпавыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

актыўная самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

5 балаў—пяць:

дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, стылёва граматныя і лагічна правільныя адказы на пытанні, уменне рабіць высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго пры рашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна прымаць тыпавыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

4 балы—чатыры, залічана:

дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, стылёва граматныя і лагічна правільныя адказы на пытанні, уменне рабіць высновы без сутнасных памылак;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго пры рашэнні стандартных (тыпавых) задач;

уменне пад кіраўніцтвам выкладчыка рашаць стандартныя (тыпавыя) задачы;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім ацэнку;

работа пад кіраўніцтвам выкладчыка на практычных, лабараторных занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.

3 балы—тры, не залічана:

недастаткова поўны аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту;

веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, адказ на пытанні са значнымі лінгвістычнымі і лагічнымі памылкамі;

слабае валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, некампетэнтнасць у рашэнні стандартных (тыпавых) задач;

няздольнасць арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

2 балы—два, не залічана:

фрагментарныя веды ў межах адукацыйнага стандарту;

веданне асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай дысцыпліны;

няздольнасць выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію дысцыпліны, прысутнасць у адказе грубых стылёвых і лагічных памылак;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

1 бал—адзін, не залічана:

адсутнасць ведаў і кампетэнцыі ў межах адукацыйнага стандарту альбо адмаўленне ад адказу.

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі для кантроля якасці адукацыі па дысцыпліне:

Для кантроля якасці адукацыі выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

- тэсты па асобных раздзелах дысцыпліны і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя кантрольныя работы;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- напісанне рэфератаў па асобных раздзелах дысцыпліны;
- выступленні студэнтаў на семінарах па распрацаваных імі тэмах;
- абарона курсавых работ;
- абарона справаздач па вытворчых практыках;
- пісьмовы экзамен;
- вусны экзамен;
- абарона дыпломнай работы.